

УДК 378

РОЛЬ СПЕЦІАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ГРУП У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ У МЕДИЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

Новакова Любов Василівна

м.Тернопіль

Спосіб життя людини формується на основі культури здоров'я і має стати частиною світоглядної позиції особистості. Увагу науковців медичної, педагогічної, соціальної, юридичної та інших галузей привертає проблема реабілітації людини. У ході реабілітації студентів, фізичне виховання яких здійснюється у спеціальних медичних групах, доцільно виокремити педагогічний аспект. Це передбачає формування культури здоров'я майбутнього лікаря, котрий використовуватиме отримані знання, вміння і навички реабілітаційної діяльності не тільки для відновлення власного здоров'я, а й у роботі зі своїми пацієнтами.

Ключові слова: реабілітація, фізичне виховання, спеціальні медичні групи, студенти, майбутні лікарі.

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що в контексті сучасного розвитку суспільства проблема культури здоров'я людини перебуває в основі способу її життя та є індикатором здоров'я суспільства в цілому. Це визначає актуальність завдань, спрямованих на вдосконалення системи збереження і зміцнення здоров'я людини. Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є навчання студентів у спеціальних медичних групах, де майбутні лікарі мають змогу не лише реабілітувати порушений нормальний стан свого організму, а й сформувати основи культури здоров'я майбутнього лікаря, що необхідно йому для майбутньої професійної діяльності, зокрема, для використання навичок медичної реабілітації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, свідчить, що питання фізичної реабілітації людини привертає увагу науковців як медичної, так і педагогічної, соціальної, юридичної та інших галузей. Так, В. Єпіфанов поєднував лікувальну фізичну культуру зі спортивною медициною [1]; С. Попов розглядає фізичну реабілітацію у контексті адаптивної фізичної культури людини [2].

Однак не вирішеними раніше частинами загальної проблеми, яким присвячується стаття, є питання конкретизації напрямів фізичної реабілітації як однієї із складових культури здоров'я людини, яку необхідно сформувати під час здобуття вищої освіти майбутніми лікарями.

Метою статті окреслено визначення ролі спеціальних медичних груп у формуванні культури здоров'я студентів у медичних університетах.

Медико-педагогічна діяльність викладачів у вищих медичних навчальних закладах спрямована на фізичний і духовний розвиток майбутнього лікаря. Засадовим постулатом у навчально-виховному процесі вищої медичної школи є усвідомлення студентами того факту, що спосіб життя людини формується на основі культури здоров'я і має стати частиною світоглядної позиції особистості. Адже культура відображає міру усвідомлення і відношення людини до самої себе. В культурі проявляється діяльний спосіб засвоєння людиною зовнішнього і внутрішнього світу, його формування і розвитку. Культура передбачає не лише певну систему знань про здоров'я, але й відповідну поведінку для його збереження і зміцнення, що заснована на моральних засадах.

Формування культури здоров'я людини передбачає наполегливу працю над собою не тільки тих осіб, які ведуть здоровий спосіб життя і прагнуть зберегти і зміцнити здоров'я. Часто перед людиною постає важливе завдання відновити функціональний стан, працездатність, здоров'я, які порушилися внаслідок хвороб, травм або під впливом фізичних, хімічних чи соціальних факторів. Окреслені процеси визначаються як реабілітація, що передбачає ефективне відновлення особистісних здібностей людини.

За визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я, реабілітацію слід розглядати як сукупність заходів, покликаних забезпечити особам з порушенням функцій в результаті хвороб, травм і вроджених дефектів пристосування до нових умов життя

в суспільстві, в якому вони живуть. Термін реабілітація походить від латинського слова *habilis* – «здатність», *rehabilis* – «відновлення здатності». Тому навчання студентів у спеціальних медичних групах має на меті саме реабілітацію майбутніх фахівців, оскільки створюються умови для досягнення ними максимально можливої при певному захворюванні фізичної, психічної, професійної, соціальної та економічної повноцінності. Таким чином, реабілітацію необхідно розглядати як складну соціально-медичну проблему, яка підрозділяється на кілька видів, або аспектів: медична, фізична, психологічна, професійна (трудова) і соціально-економічна.

На нашу думку у ході реабілітації студентів, фізичне виховання яких здійснюється у спеціальних медичних групах, доцільно виокремити ще один аспект – педагогічний, що передбачає формування культури здоров'я майбутнього лікаря, котрий використовуватиме отримані знання, вміння і навички реабілітаційної діяльності не тільки для відновлення власного здоров'я, а й у роботі зі своїми пацієнтами.

Перший і основний напрям реабілітації (медичної і фізичної) під час навчання і фізичного виховання студентів у спеціальній медичній групі – це відновлення здоров'я шляхом комплексного використання різних засобів, спрямованих на максимальне відновлення фізіологічних функцій організму, а у випадку неможливості досягнення цієї мети – розвиток компенсаторних і заміщувальних пристосувань (функцій). Засвоєння й апробація студентами конкретних засобів сприятиме не тільки зміцненню їхнього здоров'я, а й дасть змогу майбутнім лікарям цілеспрямовано використовувати набуті вміння і навички здійснення реабілітаційної роботи в майбутній професійній діяльності.

Важливим аспектом у формуванні культури здоров'я майбутніх лікарів під час фізичного виховання у спеціальній медичній групі є психологічний аспект реабілітації, який спрямовується на корекцію психічного стану студента, а також на формування у нього відношення до систематичного і сумлінного виконання реабілітаційних заходів. Перед викладачем постає завдання створити умови для психологічної адаптації студента до зміненої життєвої ситуації (наприклад, необхідність навчання в спеціальній медичній групі внаслідок певних порушень в організмі на відміну від більшості студентів). Важливим фактором є формування у студента позитивного ставлення як до медичних рекомендацій щодо збереження і відновлення власного здоров'я, так і до організації педагогічних умов за яких виконання реабілітаційних заходів сприятиме формуванню культури здоров'я майбутнього лікаря.

Професійний аспект реабілітації окрім питань працевлаштування і визначення працездатності майбутніх лікарів у контексті нашого дослідження торкається питань фахової підготовки студентів-медиків. У них формуються вміння і навички зменшувати і нівелювати негативний вплив певних фізичних вад в організмі на працездатність, на виконання певних професійних функцій тощо. Відтак у студентів формується культура здоров'я, що виявляється як до підвищення рівня власної працездатності, так і до спрямування майбутніх пацієнтів до самостійної діяльності у напрямі професійної реабілітації.

Соціально-економічна реабілітація полягає в тому, щоб надати людині економічну незалежність і соціальну повноцінність. Зазвичай ці завдання вирішуються не лише медичними закладами, а й органами соціального забезпечення. У контексті нашого дослідження цей вид реабілітації доцільно окреслити як соціально-навчальну, оскільки студент у процесі фізичного виховання у спеціальній медичній групі отримує змогу покращити стан свого здоров'я, сформувати здоров'язбережувальний світогляд, набуті вміння і навичок ефективного виконання здоров'язбережувальних дій і підготуватися до повноцінної професійної діяльності в майбутньому. Результати досліджень свід-

чать, що рівень сформованості культури здоров'я студентів, які навчалися в спецмедгрупах навіть дещо вищий, ніж у майбутніх лікарів, у яких фізичне виховання відбувалося у звичайних умовах навчання у ВНЗ. Таким чином, реабілітацію студентів, які навчаються у спеціальних медичних групах, слід розглядати як багатограний процес відновлення здоров'я майбутніх лікарів і їхньої реінтеграції в навчальне і соціальне життя.

Зазвичай усі види реабілітації слід розглядати у єдності та взаємозв'язку. На думку науковців, три види реабілітації (медична, трудова, соціальна) відповідають трьом класам наслідків хвороб: 1) медико-біологічні наслідки, які полягають у відхиленнях від нормального морфофункціонального статусу; 2) зниження працездатності в широкому сенсі цього слова; 3) соціальна дезадаптація, тобто порушення зв'язків із суспільством [2, с. 6]. Саме необхідність цих видів реабілітації обумовлює виокремлення студентів з окресленими проблемами для занять з фізичного виховання у спеціальних медичних групах. Адже негативні медико-біологічні зміни в організмі студента поглиблюють проблему якнайвидшого відновлення здоров'я з використанням усіх можливостей оптимального фізичного навантаження, оздоровлення, загартування тощо.

За умов відсутності спеціальних реабілітаційних занять зі студентами у спецмедгрупах може загостритися проблема успішності майбутнього фахівця (внаслідок зниження його працездатності) і можуть ускладнюватися взаємини з одногрупниками (внаслідок зменшення міжособистісних зв'язків), що призводить до соціальної дезадаптації. До того ж, майбутній лікар, у якого спостерігається потреба в зазначених видах реабілітації і який не отримує належної методично-педагогічної допомоги під час навчання у спеціальній медичній групі, не матиме достатніх навичок роботи з пацієнтами з такими ж проблемами.

Таким чином роль спеціальних медичних груп у медичних університетах полягає не тільки у комплексній реалізації усіх видів реабілітації стосовно студента з певними вадами здоров'я, а й спрямовується на формування культури здоров'я майбутнього лікаря, яку він покликаний проявити у своїй професійній діяльнос-

ті. Адже його медико-педагогічна діяльність має спрямовуватися на фізичний і духовний розвиток хворої людини, яка довіряє лікарю. Таким чином, спосіб життя людини, який відображає певний рівень сформованості культури здоров'я, має стати складовою частиною світоглядної позиції майбутнього лікаря. Культура відображає міру усвідомлення відношення людини до самої себе. В культурі проявляється діяльнісний спосіб освоєння людиною зовнішнього і внутрішнього світу, його формування і розвитку. Культура здоров'я майбутнього лікаря передбачає не тільки певну систему професійних знань про хвороби і здоров'я, але й відповідну поведінку з його збереження та зміцнення, що базується на моральних принципах.

Висновки. Фізичне виховання майбутніх лікарів у спецмедгрупі передбачає збереження і зміцнення здоров'я кожного студента. Тому в процесі реалізації медично-соціального спрямування реабілітаційних заходів необхідно враховувати два етапи:

I – профілактичний, який сприяє збереженню активної працездатності студентів;

II – завершальний, що полягає у поверненні учасників спеціальної медичної групи до повноцінного життя.

У сучасному розумінні проблема реабілітації виходить за межі медико-біологічного спрямування, а базується на об'єднанні медичних, психологічних, соціальних, педагогічних та інших аспектів, що визначає багатоплановість підходів до змісту і форм реабілітаційних заходів з метою формування культури здоров'я майбутніх лікарів, які займаються фізичним вихованням у спеціальних медичних групах. Загально визнані основні принципи реабілітації поряд з їхнім теоретичним значенням є практичним орієнтиром для складання конкретних реабілітаційних програм навчання студентів у спецмедгрупах.

Перспективи подальших наукових пошуків полягають у розробці спеціальних навчальних програм і методик для формування культури здоров'я майбутніх лікарів, які займаються у спеціальних медичних групах, основна роль яких визначається як середовище для реалізації різних видів реабілітації осіб з відхиленнями у стані здоров'я.

Література та джерела

1. Епифанов В. А. Лечебная физическая культура и спортивная медицина : учебник / В. А. Епифанов. – М. : Медицина, 1999. – 304 с.
2. Физическая реабилитация : учеб. для студ. высш. учеб. завед., обучающихся по гос. образов. стандарту 022500 «Физическая культура для лиц с отклонениями в состоянии здоровья» (Адаптивная физическая культура) / Под общ. ред. проф. С.Н.Полова. – Изд. 3-е. – Ростов н/Д : Феникс, 2005. – 608 с.

Образ жизни человека формируется на основе культуры здоровья и должен стать частью мировоззренческой позиции личности. Внимание научных работников медицинской, педагогической, социальной, юридической и других отраслей привлекает проблема реабилитации человека. В ходе реабилитации студентов, физическое воспитание которых осуществляется в специальных медицинских группах, целесообразно выделить педагогический аспект. Это предусматривает формирование культуры здоровья будущего врача, который будет использовать полученные знания, умения и навыки реабилитационной деятельности не только для восстановления собственного здоровья, но и в работе со своими пациентами.

Ключевые слова: реабилитация, физическое воспитание, специальные медицинские группы, студенты, будущие врачи.

The way of life of a man is formed on the basis of culture of health and must become part of world view position of personality. The problem of rehabilitation of man comes into the notice of research workers of, pedagogical, social, legal and other medical industries. During the rehabilitation of students physical education of which is carried out in task medical forces, it is expedient to select a pedagogical aspect. It foresees forming of culture of health of future doctor, which will use the got knowledges, abilities and skills of rehabilitation activity, not only for proceeding in an own health but also in-process with the patients.

Key words: rehabilitation, physical education, task medical forces, students, future doctors.